EMIGRAREA FORŢEI DE MUNCĂ FEMININE ŞI CRIZA FAMILIEI
WOMEN LABOUR FORCE EMIGRATION AND THE FAMILY CRISIS

Maria-Ana GEORGESCU

Abstract

The present paper deals with the women labour force emigration towards the East within the general context of the emigration phenomena in Romania of the last years. It draws the attention upon the feminisation of emigration and analyzes part of its consequences in the socio-economic field. The stress falls on the impact upon the family as an institution and upon the starting of a real crisis of this, with important repercussions in the future.

1. Abordări conceptuale

Pornind de la premisa că populaţia reprezintă cea mai de preţ avuţie a unei ţări, vom analiza un fenomen demografic care se manifestă cu o intensitate deosebită din 1990 încoace în România – *migraţia.* Prin mişcare migratorie înţelegem acea mişcare a populatiei în teritoriu prin care se modifică numărul şi compoziţia pe vârste şi pe sexe a unei populaţii, ca urmare a intrărilor în respectiva populaţie a unui număr de persoane aparţinând altor arii administrativ-teritoriale şi ca urmare a ieşirii unui număr de persoane înafară.

Migraţia are două fluxuri: *emigraţia* – mişcarea spre exterior, respectiv *imigraţia* – mişcarea spre sau în respectiva unitate, termenii fiind mici inovaţii ale Limbii române, pentru mai multă precizie[1].

Una şi aceeaşi deplasare a populaţiei în teritoriu va fi simultan, pentru arii teritoriale diferite, imigraţie şi emigraţie iar una şi aceeaşi arie administrativ-teritorială va fi în acelaşi timp subiect atât de imigraţie cât şi de emigratie.

Putem defini *migraţia* ca fiind acea deplasare în teritoriu a populaţiei în cursul căreia este depăşită *o graniţă* administrativ-teritorială[2]. În esenţă, înseamnă mişcarea între zone administrative indiferent de distanţa parcursă şi de implicaţiile pe care respectiva deplasare în teritoriu le are asupra celor prinşi în acest fenomen.

Precizările au relevanţă din punctul de vedere al consecinţelor complet diferite ale acestor fenomene demografice asupra compoziţiei şi distribuţiei populaţiei, dar şi asupra situaţiei economice şi culturale din ţara respectivă.

Măsurarea migraţiei se poate face prin calcularea *soldului migratoriu* – diferenţa dintre numărul de imigrări şi emigrări. Un sold migratoriu pozitiv (situaţia în care numărul imigranţilor este mai mare decât cel al emigranţilor) semnifică faptul că respectiva unitate administrativ-teritorială exercită atracţie pentru populaţiile altor arii. Cu cât acest sold e mai mare, cu atât forţa de atracţie e mai ridicată şi se câştigă un plus de populaţie. Un sold migratoriu negativ (atunci când numărul emigranţilor e mai mare) evidenţiază lipsa de atractivitate a respectivei arii, cu atât mai accentuată cu cât acest sold migratoriu negativ este mai mare.

Pe Continentul european, începând cu anii 1990, odată cu prăbuşirea Blocului regimurilor totalitare, închise, s-a înregistrat un puternic flux de populaţie dinspre Est spre Vest. Acest flux migrator care ţinteşte Europa de Vest face parte dintr-o „răsturnare de situaţie" ce a caracterizat Bătrânul Continent, care cândva reprezenta punctul de plecare al celor mai consiste fluxuri de emigranţi. S-a aproximat că în perioada 1850-1920, peste 50

BDD-A23735 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:04 UTC)

de milioane de europeni au emigrat către Continentul american, Australia, India şi alte regiuni. Acum, partea occidentală a Europei s-a transformat ea însăşi în *punct terminus*. Începând din 1990, în fiecare an, Europa de Vest înregistrează peste 2 milioane de imigranţi[3]. Condiţiile de viaţă decente, respectarea libertăţilor fundamentale ale omului, cererea imensă de forţă de muncă, perspectivele de dezvoltare economică şi social-politică sunt factori fundamentali care fac ca Europa să fie, cu predilecţie, continentul care a absorbit, până în anul 2000, cei mai mulţi imigranţi din lume: aproximativ 60 de milioane (se arată în Raportul Organizaţiei Mondiale a Migraţiei din 5 mai 2004). Urmează Asia cu 50 de milioane, fapt explicabil prin suprafaţa mare a acestui continent, prin tulburările social-politice numeroase din anumite ţări, ceea ce determină mişcări masive de populaţie. Contrar aşteptărilor, abia pe locul al treilea se situează America de Nord, cu peste 40 de milioane de imigranţi estimativ.

Numai *recent fenomenul de emigrare către Vestul Europei a căpătat o amploare cu totul deosebită,* fenomen demografic în care este angrenată puternic şi populaţia României.

2. Evoluţia recentă a migraţiei internaţionale româneşti

Dintre cele două componente ale migraţiei, lucrarea de faţă abordează doar migraţia internaţională a populaţiei ţării. Ca urmare a modificărilor sistemului legislativ european şi naţional care permite libera circulaţie a persoanelor[4] şi mai puţin ca urmare a intrării în Uniunea Europeană (Ianuarie 2007), s-a accentuat mişcarea migratorie internaţională. Din păcate, ţara noastră reprezintă un puternic centru de plecare spre Vest, fiind furnizoare de emigranţi începând din 1989, tendinţă accentuată pe parcursul ultimilor ani, cu mici fluctuaţii datorate politicilor restrictive de emigrare ale ţărilor de destinaţie. Cu menţiunea că datele noastre, preluate de la Institututl Naţional de Statistică, se referă doar la migraţia oficială, înregistrată, prezentăm situaţia soldului migraţiei externe care a fost *negativ,* exceptând un singur an - 2001.

Tabel nr. 1 Principalii indicatori ai migraţiei externe în perioada 1998-2005

Soldul migraţiei externe	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Număr total (mii)	-5,6	-2,5	-3,7	+0,4	-1,6	-7,4	-10,1	-7,2
La 1000 locuitori	-0,25	-0,11	-0,17	+0,02	-0,07	-0,34	-0,47	-0,33
Emigranţi								
Număr (mii)	17,5	12,6	14,8	9,9	8,2	10,7	13,1	10,9
La 1000 locuitori	0,78	0,56	0,66	0,44	0,37	0,49	0,60	0,51

Sursa: INS – *Tendinţe sociale,* p.14

Numărul mare de emigranţi a început să fie o preocupare în dezbaterile publice, dar ceea ce nu se discută este *un proces aparte şi un concept aparte* : ***feminizarea emigraţiei.*** Acest aspect se constată prin aceea că în structura pe sexe, soldul negativ al femeilor emigrate este mai mare :

Tabel nr. 2 Structura pe sexe a emigraţiei româneşti

Soldul migraţiei externe	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Masculin (la 1000 locuitori)	-0,03	-0,25	-0,31	-0,19
Feminin (la 1000 locuitori)	-0,12	-0,42	.0,62	-0,47

Sursa: INS – *Bilanţ demografic la vârsta maturităţii,* p.33

BDD-A23735 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:04 UTC)

Cea mai accentuată feminizare a emigrației s-a înregistrat[5] în anii 2002 – la grupa de vârstă 25-34 de ani (numărul femeilor fiind de 1,3 ori mai mare decât al bărbaţilor plecaţi) şi în 2005 – la grupa de vârstă 30-34 ani (numărul femeilor care au părăsit ţara definitiv a fost de 1,6 ori mai mare decât al bărbaţilor). Astfel, în structura pe sexe a emigranţilor, ponderea femeilor a fost de 62,4% în 2005[6], puţin mai mare ca în anul 2004 – 62,3%, când oricum era semnificativ mai ridicată ca a bărbaţilor. Datele noastre oficiale se opresc la anul 2006, care a fost declarat de Comisia Europeană "Anul European al Mobilităţii Lucrătorilor", decizie care a fost urmată de alocarea unui buget din care o parte consistentă pentru proiecte ce au urmărit creşterea gradului de conştientizare şi înţelegere a beneficiilor muncii în străinătate pentru indivizi.

3. Consecinţele emigraţiei masive

Principalul mobil al plecărilor în străinătate a fost, iniţial, solicitarea de azil politic sau repatrierea, dar în ultima decadă motivul constă în căutarea unui loc de muncă bine plătit şi un standard de viaţă ridicat. Migraţia forţei de muncă este unul din cele mai importante fenomene atât la nivel naţional - pentru structura ocupaţională, a şomajului, a veniturior bugetare, cât şi la nivel individual şi familial.

Feminizarea emigraţiei, alături de alte motive, determină două aspecte interesante de analizat pe piaţa muncii:

a. În primul rând, *rata şomajului feminin din România s-a situat sub media ei europeană* fiind mai redusă pe câţiva ani consecutivi:

Tabel nr. 3 Rata şomajului feminin în Uniunea Europeană şi în România

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
UE (25 ţări)	11.2	10.8	10.2	9.8	10.0	10.2	10.2	9.8
UE (15 ţări)	11.3	10.4	9.3	8.7	9.0	9.3	9.3	8.9
România	5.3	5.6	6.3	6.2	7.1	6.3	6.5	7.5

Sursa : www.epp.eurostat

b. În al doilea rând, constatăm *o rată a şomajului mai redusă la femei decât la bărbaţi, cazul României fiind atipic,* fenomen care se manifestă de câţiva ani buni, observabil în Fig.1.

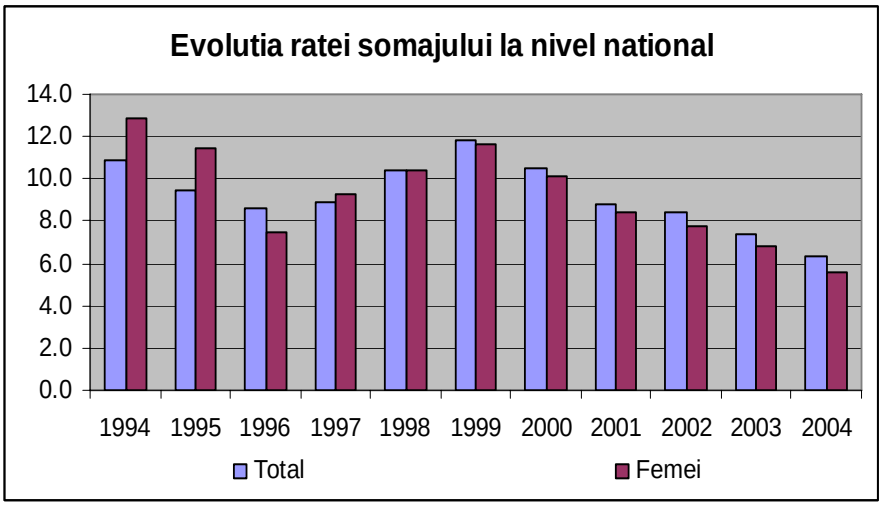

Fig.1

BDD-A23735 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:04 UTC)

Dacă în primii şapte ani ai deceniului trecut femeile au constituit partea cea mai numeroasă dintre şomeri iar rata şomajului feminin întrecea rata generală a şomajului, din 1998 ponderea femeilor în rândul şomerilor s-a redus semnificativ şi, implicit, rata şomajului feminin. În trimestrul al III-lea al anului 2006, rata şomajului masculin a atins nivelul de 8,0%, iar a şomajului feminin doar 5,9%[7] .

Descreşterea demografică a României din ultimii 17 ani are drept cauze majore scăderea natalităţii şi emigrarea. Începând cu anul 1990 populaţia a scăzut într-un ritm mediu anual de 0,15%. În 1990 şi 1991 scăderea a fost determinată în exclusivitate de nivelul migraţiei externe, soldul negativ al acesteia fiind mai mare decât soldul natural, încă pozitiv atunci.[8] Din anul 1992, pe lângă scăderea determinată de emigrare s-a adăugat şi scăderea naturală a populaţiei. Între cele două recensăminte, din 1992 şi 2002 scăderea a fost semnificativă, de peste 1 milion de locuitori:

Tabel nr. 4 Populaţia României pe sexe la recensămintele din 1992 şi 2002

Ani	Total (mii persoane)	Masculin	Feminin
1992	22810,0	11213,8	11596,2
2002	21681,0	10568,8	11112,2

Sursa: INS – *Bilanţ demografic la vârsta maturităţii,* p.1

Categoric, soldul migratoriu negativ care s-a înregistrat în următorii ani, între 2002 şi 2005 când numărul emigranţilor a fost de 3 ori mai mare decât al imigranţilor, semnifică aceeaşi *pierdere* de populaţie, de potenţial demografic şi economic pentru ţară.

Este adevărat că *bilanţul material a fost pozitiv*, extrem de tentant pentru familii şi pentru guvernanţi – sumele de bani trimise în ţară de către lucrătorii care au emigrat au fost considerabile, astfel încât s-ar putea spune că migranţii români devin *agenţi potenţiali ai dezvoltării* [9]. Dar banii au fost orientaţi către bunuri de consum, sau către restituiri de credite şi către cumpărarea/construirea unei locuinţe, ceea ce nu reprezintă un comportament investiţional propriu-zis, atât de necesar creşterii economice. Sumele expediate au contribuit la bunăstarea gospodăriilor, dar nu au schimbat structura lor economică.

Totodată, lucrătorii migranţi devin *agenţi ai schimbării* prin faptul că, odată cu venirea periodică în ţară, aduc noi mentalităţi, elemente de civilizaţie, o disciplină a muncii, noi cunoştinţe şi deprinderi de a accesa tehnologii avansate.

Migraţia forţei de muncă are majore *consecinţe asupra familiilor*: scade rata căsătoriilor şi a natalităţii, concomitent cu sporirea ratei divorţurilor. Migraţia influenţează şi relaţiile dintre sexe, pentru că femeile care au lucrat în străinătate s-au învăţat cu un cîştig destul de consistent, sunt mai independente economic şi mai libere. Experienţa de lucru în străinătate le conferă mai multă siguranţă, putere de decizie.

Având în vedere că pleacă mai ales femeile tinere, din grupa de vârstă 25-34 de ani, scade *capacitatea reproductivă*, fiind unul din motivele pentru care rata natalităţii în România este dintre cele mai scăzute de pe continent.

Apoi, numărul mare de copii lăsaţi în grija rudelor, a vecinilor, a declanşat o adevărată problemă socială privind îngrijirea lor, supravegherea, sentimentele de adâncă frustrare şi absenteismul şcolar. Dacă abordăm *educaţia,* declarată prioritate naţională, copiii crescuţi de bunici se află în situaţie nu tocmai bună, cu toate că afecţiunea şi responsabilitatea bunicilor compensează oarecum autoritatea lor mai redusă şi controlul mai puţin ferm. Dar o educaţie în conformitate cu exigenţele actuale ale societăţii bazate

BDD-A23735 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:04 UTC)

pe cunoaştere şi ale economiei de piaţă este greu de asigurat de către aceştia şi, din start, este una bătrânească, ce nu generează mentalităţi în pas cu vremurile.

Concluzii:

Emigrarea forţei de muncă generează ceea ce am numi *criza familiei* ca instituţie socială. Localităţi întregi din diferite judeţe ca Maramureş, Bistriţa-Năsăud, etc. au cel puţin un membru de familie plecat la lucru. Feminizarea emigraţiei adânceşte această criză până într-atât că familia nu se mai întemeiază, respectiv o familie din care lipseşte *soţia* sau mai mult – *mama,* funcţionează foarte greu, ba chiar se destramă.

Impactul negativ se resimte mai ales asupra educării copiilor: dacă au fost lăsaţi în grija rudelor se simt abandonaţi şi mulţi manifestă comportament deviant la şcoală; dacă au fost luaţi cu părinţii, în străinătate, sunt lipsiţi de elementul naţional al socializării, chiar însuşirea Limbii române fiind o problemă.

Întrebările pe care ni le punem semnalează că realmente ne confruntăm cu cel puţin două *probleme fundamentale:*

- Prima este legată de faptul de a ne pronunţa *dacă elaborăm sau nu o strategie a forţei de muncă?* Adoptăm o strategie guvernamentală sau lăsăm cetăţenii să-şi caute propriile căi individuale? Munca în străinătate, care pare că a generat o adevărată satisfacţie naţională, rămâne opţiunea fundamentală şi de acum înainte sau este doar una temporară ? Vom continua să încurajăm tacit un parcurs extern individual ori vom încuraja crearea de locuri de muncă în ţară, având drept consecinţă producerea de bogăţie, ceea ce ar scoate România din situaţia de simplă piaţă de desfacere?
- A doua problemă ne constrânge să reflectăm *dacă mai considerăm familia o instituţie şi un cuvânt cheie pentru societate?* Ea suferă prin plecarea membrilor ei, cu deosebire a soţiei şi mamei, este afectată din punct de vedere relaţional, afectiv şi educativ, chiar dacă situaţia materială se îmbunătăţeşte. În plus, ar fi nevoie de politici speciale pentru forţa de muncă feminină. Ce condiţii creem pentru ca să nu mai plece femeile şi fetele noastre peste hotare ? Ce instituţii sociale creem pentru copiii care nu sunt orfani de mamă, dar cresc totuşi fără mamele lor, plecate în lume pentru un viitor mai bun ? Poate părea forţat, dar aşa cum există o legislaţie care restricţionează vânătoarea şi nu permite vătămarea femelelor tocmai pentru protejarea puilor şi, implicit, a speciei, ar fi necesare reglementări care să protejeze puii de om, astfel ca ei să crească având alături mama, acasă.

BIBLIOGRAFIE:

Ciotea, Florin şi Georgescu, Maria-Ana - *Demografie şi metode de investigaţie socială,* Univ. "Petru Maior", Tg.Mureş, 2006;

Georgescu, Maria-Ana - *Provocări socio-economice,* Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2005;

Rotariu, Traian – *Demografie şi sociologia populaţiei,* Ed.Polirom, Iaşi, 2003;

*** - *Tendinţe sociale,* raport tipărit de Institutul Naţional de Statistică, Bucureşti, 2006;

*** - *Bilanţ demografic la vârsta maturităţii,* raport tipărit de Institutul Naţional de Statistică, Bucureşti, 2006;

*** - *Forţa de muncă în România, ocupare şi şomaj – Trim. III 2006*, raport tipărit de Institutul Naţional de Statistică, Bucureşti, 2006;

www.BNRO.ro

www.epp.eurostat

BDD-A23735 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:04 UTC)

NOTE:

[1] T. Rotariu – *Demografie şi sociologia populaţiei,* p.15
[2] F. Ciotea şi M.A. Georgescu – *Demografie şi metode de investigaţie socială,* p.46
[3] M. Georgescu – *Provocări socioeconomice,* p.96
[4] Directiva 38/2004 /EC a Parlamentului european şi a Consiliului din 29 apr.2004
În România - Legea nr.248/2005
[5] Conform INS – *Bilanţ demografic la vârsta maturităţii,* p.34
[6] Se arată în INS – *Tendinţe sociale,* p.15
[7] INS - *Forţa de muncă în România, ocupare şi şomaj – Trim.III 2006*, p.63
[8] INS – *Bilanţ demografic la vârsta maturităţii,* p.1
[9] Potrivit datelor Băncii Naţionale, în 2005 au intrat în ţară 4,14 miliarde de euro, adică 5,6% din PIB, bani trimişi ca remitanţe de cele aproximativ 2 milioane de români care munceau în străinătate. Remitanţele au reprezentat a doua sursă de finanţare externă, după investiţiile străine directe în economie şi, fără ele, deficitul de cont curent al României ar fi fost de 14%.

BDD-A23735 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:04 UTC)